

สุนทรพจน์กล่าวเปิดงาน
ดร.ธาริษา วัฒนเกส ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
ในงานสัมมนากระบวนการชำระเงิน ปี 2552 ของธนาคารแห่งประเทศไทย
"ก้าวสู่ยุคใหม่การชำระเงินไทย: โอกาสและความท้าทาย"
ณ ห้อง Convention Centre ชั้น 22 โรงแรม Centara Grand, Central World
วันอังคารที่ 22 ธันวาคม 2552 เวลา 9.00-9.15 น.

ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ดิฉันรู้สึกยินดีที่ได้มากกล่าวเปิดงานสัมมนากระบวนการชำระเงินในวันนี้ ซึ่งนับว่าเป็นโอกาสอันดีอีกครั้งที่คนในแวดวงระบบการชำระเงินจากทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งผู้ให้บริการและลูกค้าผู้ใช้บริการ มารวมตัวกันอยู่ในวันนี้ เพื่อร่วมรับทราบความเคลื่อนไหวและแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับทิศทางของระบบการชำระเงินไทยในอนาคต

รพท. ได้จัดสัมมนากระบวนการชำระเงินครั้งล่าสุดเมื่อปี 2550 ครั้งนั้นได้มีการนำเสนอแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน (หรือ Payment Systems Roadmap) ซึ่งเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาระบบการชำระเงินในช่วงปี 2550-2553 มีเป้าหมายคือ "การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการผลักดันให้มีการใช้ระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ด้วยบริการที่มีประสิทธิภาพ มั่นคงปลอดภัย และมีค่าธรรมเนียมที่เป็นธรรม" และต่อมาได้มีการจัดตั้งคณะทำงานชุดต่างๆ เพื่อดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ ดังกล่าว ดิฉันเชื่อว่าหลายท่านในที่นี้ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญที่ทำให้แผนกลยุทธ์ มีความก้าวหน้าอย่างมากในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา

การสัมมนาในปีนี้จะเป็เวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อขับเคลื่อนระบบการชำระเงินไทยไปสู่การชำระเงินยุคใหม่ที่มุ่งเน้นการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลดการใช้เงินสดที่จะเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย ต่อผู้ให้บริการและผู้ให้บริการ

ในแง่ของโอกาสนั้น เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปมากในปัจจุบัน เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดบริการการชำระเงินใหม่ๆ ที่อำนวยความสะดวก รวดเร็ว ให้แก่ผู้ใช้บริการ

ในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา เราได้เห็นบริการชำระเงินใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทั้งบริการผ่านโทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต รวมถึงเทคโนโลยีไร้สัมผัส (contactless) ซึ่งได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนอาจกล่าวได้ว่ากลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของเราไปแล้ว

สำหรับผู้ให้บริการการชำระเงิน นวัตกรรมเหล่านี้คือโอกาสในการสร้างธุรกิจ และแหล่งรายได้ใหม่ โดยเฉพาะสำหรับสถาบันการเงิน รายได้จากค่าบริการการชำระเงินถือเป็นรายได้ที่ค่อนข้างคงที่ และได้รับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจน้อยกว่าเมื่อเทียบกับรายได้จากสินเชื่อ และที่สำคัญอย่างยิ่ง นวัตกรรมเหล่านี้ยังเป็นโอกาสในการลดต้นทุนของการให้บริการการชำระเงินได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีก็นำมาซึ่งความท้าทายต่อผู้ให้บริการ ทั้งในด้านการจัดการความเสี่ยงรูปแบบใหม่ๆ ที่ผู้ให้บริการจะต้องติดตามเทคโนโลยีให้ทันและอุดช่องโหว่ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้บริการ นอกจากนี้การแข่งขันทางธุรกิจก็จะรุนแรงขึ้น จากบริการใหม่ๆ ที่จะเกิดเร็วขึ้น รวมถึงผู้เล่นรายใหม่ที่จะมีมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (non-bank) ซึ่งมีรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย

แน่นอนว่าการแข่งขันเป็นเรื่องดีต่อลูกค้าซึ่งเป็นผู้ใช้บริการ แต่การลงทุนในเทคโนโลยีก็เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ เพราะเทคโนโลยีนั้นมีต้นทุนสูง ขณะที่เศรษฐกิจของประเทศเรามีขนาดไม่ใหญ่มากนัก การลงทุนในลักษณะต่างคนต่างทำจะก่อให้เกิดการลงทุนที่ซ้ำซ้อน ไม่ก่อให้เกิดการประหยัดจากขนาด (economies of scale) ซึ่งจะเป็นผลเสียต่อผู้ให้บริการเอง

ตัวอย่าง กรณีตู้ ATM ของไทย ที่ปัจจุบันมีรวมกันกว่า 38,000 เครื่อง เพิ่มขึ้นจากระยะเดียวกันปีก่อนถึงกว่าร้อยละ 19 ในขณะที่ ปริมาณธุรกรรมโดยรวมขยายตัวเพียงร้อยละ 7.5 การขยายตัวของตู้ ATM จำนวนมากส่งผลให้มีตู้ ATM กระจุกตัว เราจะเห็นได้ว่าในบางจุดมีตู้ ATM ของธนาคารต่างๆ ตั้งเรียงกัน 5 - 6 ตู้ แม้ว่า ประเทศเราจะมีระบบ ATM Pool ที่ผู้ใช้บริการสามารถใช้บัตร ATM กับตู้ของธนาคารใดก็ได้ การกระจุกตัวของตู้ ATM ดังกล่าว ดิฉันคิดว่าอาจมีสาเหตุหนึ่งมาจากค่าธรรมเนียมเบิกถอนต่างธนาคารที่ไม่เหมาะสม ปัจจุบันต้นทุนของตู้ ATM ไม่สูงมากนัก การต้องเสีย

ค่าธรรมเนียมต่างธนาคารให้แก่ธนาคารเจ้าของตู้ อาจไม่คุ้ม เมื่อเทียบกับการตั้งตู้เองจึงทำให้ภาพออกมาว่ามีการตั้งตู้เยอะเกินไป ซึ่งจริงๆ แล้วการตั้งตู้เยอะจะทำให้ผู้ใช้บริการสะดวกในการใช้บริการของธนาคารที่ตนมีบัญชีอยู่และไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม แต่หากมองในภาพรวมแล้วเป็นการลงทุนที่ซ้ำซ้อนและอาจเป็นการลงทุนที่มากเกินไป ทั้งนี้ หากสาเหตุมาจากค่าธรรมเนียมแล้วคงต้องมาดูกันต่อไป

ในเรื่องค่าธรรมเนียมนี้ ธปท. ให้ความสนใจมาอย่างต่อเนื่องโดยพยายามดูแลให้ค่าธรรมเนียมมีความเหมาะสม ซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่าผู้ให้บริการจะต้องคิดถูกอย่างเดียว แต่การคิดค่าธรรมเนียมนั้นต้องสมน้ำสมเนื้อ เป็นธรรมทั้งต่อผู้ให้บริการและลูกค้าผู้ใช้บริการ ซึ่งในปีหน้าก็จะเห็นมาตรการที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในฐานะที่ ธปท. มีภารกิจหลักประการหนึ่ง คือ การรักษาเสถียรภาพของระบบการชำระเงินให้มีประสิทธิภาพและมั่นคงปลอดภัย เรามุ่งหวังที่จะเห็นความร่วมมือในการพัฒนามาตรฐานและโครงสร้างพื้นฐานของระบบการชำระเงิน เพื่อลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อน ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรมระหว่างผู้ให้บริการ ในการนำเสนอบริการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ของลูกค้าผู้ใช้บริการ

สำหรับการดำเนินการของ ธปท. นั้น พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูงของ ธปท. ประธานสมาคมธนาคารไทย และผู้ทรงคุณวุฒิด้านระบบการชำระเงิน เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายด้านการชำระเงินของประเทศ รวมถึงแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงินซึ่งเป็นที่มาของการสัมมนาในวันนี้

ในโอกาสนี้ ดิฉันขอกล่าวถึงนโยบายสำคัญๆ ที่ได้ผ่านความเห็นชอบของ กรช. และ ธปท. ได้ผลักดันให้เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ในที่นี้ขอหยิบยกขึ้นมา 3 เรื่อง

เรื่องแรก **นโยบายด้านค่าธรรมเนียมการชำระเงิน** ค่าธรรมเนียมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกใช้สื่อการชำระเงิน โดย กรช. มุ่งเน้นให้ค่าธรรมเนียมมีความโปร่งใส เป็นธรรม สามารถอธิบายได้ ก่อให้เกิดกลไกการแข่งขันและส่งเสริมให้มีการใช้สื่อการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือ บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีต้นทุนต่ำ ก็ควร

มีราคาต่ำกว่าสื่อการชำระเงินด้วยกระดาษอย่างเช่นเช็คหรือเงินสด โดย ธปท. ได้มีการศึกษาวิจัยร่วมกับสถาบันวิจัยต่างๆ เช่น สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดค่าธรรมเนียมที่ส่งเสริมการแข่งขันและเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ในแง่ของการเปิดเผยค่าธรรมเนียม ผู้ให้บริการควรมีการแจ้งค่าธรรมเนียมให้ลูกค้าทราบอย่างชัดเจนก่อนตัดสินใจเลือกใช้บริการ เช่น กรณีการใช้บริการผ่านเครื่อง ATM นั้น สถาบันการเงินควรแจ้งให้ลูกค้าทราบที่เครื่อง ATM ว่าธุรกรรมที่ลูกค้ากำลังจะใช้บริการอยู่นั้นจะต้องเสียค่าธรรมเนียมเท่าไร เพื่อให้ลูกค้าเลือกได้ว่าต้องการทำรายการหรือไม่ ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบัน จะมีการแจ้งค่าธรรมเนียมสำหรับบางบริการแล้ว แต่ก็ยังมีอีกหลายบริการที่ยังไม่ได้แจ้งลูกค้า โดยเฉพาะการถอนเงินสดต่างธนาคาร หรือการสอบถามยอดเงินในบัญชีต่างธนาคาร¹ เป็นต้น

ในเรื่องต่อมา คือ นโยบายด้านการใช้จ่ายผ่านบัตรพลาสติก กรข. มุ่งหวังให้ประชาชนทั่วไปใช้บัตรพลาสติกชำระค่าสินค้าที่ร้านค้ามากขึ้น เพื่อทดแทนการใช้เงินสด โดยเฉพาะการใช้บัตร ATM หรือบัตรเดบิต ซึ่งในปัจจุบัน ประเทศไทยเรามีบัตรเดบิตมีกว่า 29 ล้านใบ แต่ร้อยละ 80 ยังเป็นการถอนเงินสดเป็นหลักมีการใช้ซื้อสินค้าเพียงร้อยละ 3 หรือในแต่ละปีบัตรเดบิตหนึ่งใบถูกนำไปใช้ซื้อของเฉลี่ยไม่ถึง 1 ครั้ง ทั้งนี้ หากธนาคารพาณิชย์มีนโยบายขยายฐานลูกค้าบัตรเดบิต ก็ควรจะกระตุ้นให้มีการใช้จ่ายผ่านบัตรเดบิตแทนการใช้เงินสดอย่างจริงจัง ไม่ใช่เน้นขยายฐานลูกค้าบัตรเดบิตเพียงอย่างเดียว การขยายฐานเพียงอย่างเดียวจะทำให้การใช้บัตรได้ไม่เต็มศักยภาพ โดยหากบัตรเดบิตใช้ถอนเงินเพียงอย่างเดียวก็คงไม่มีความจำเป็นที่ต้องขยายจากบัตร ATM สู่อัตโนมัติ จริงแล้วในกระบวนการถอนเงินสดธนาคารพาณิชย์และร้านค้าต้องมีต้นทุนการบริการจัดการเงินสด เช่น การนับคัต การขนส่ง และการเก็บรักษาธนบัตร

¹ ปัจจุบัน กรณีลูกค้าถอนเงินสด/สอบถามยอดเงินในบัญชี จากเครื่อง ATM ธนาคารอื่น ที่มีใช้ธนาคารที่ตนมีบัญชีอยู่ เกิน 4 ครั้งต่อเดือน จะต้องเสียค่าธรรมเนียมครั้งละ 5 บาท โดยธนาคารส่วนมากไม่ได้แจ้งลูกค้าทราบก่อนทำรายการ หรือบางธนาคารแสดงค่าธรรมเนียมไว้ใน slip เท่านั้น ซึ่งหากลูกค้าไม่ได้เลือกพิมพ์ slip ก็จะไม่เห็นเฉพาะยอดเงินในบัญชี โดยไม่ทราบว่าตนถูกเรียกเก็บค่าธรรมเนียม

หากเราสามารถกระตุ้นการใช้บัตรเดบิตได้อย่างเต็มศักยภาพ ให้บัตรเดบิตสามารถใช้ซื้อสินค้าแทนเงินสดได้แล้ว ก็จะสามารถลดต้นทุนทั้งของธนาคารพาณิชย์และร้านค้าได้มาก

ปีที่ผ่านมาระยะนี้เราได้ริเริ่มโครงการจัดตั้ง Local Switching เพื่อรองรับการใช้บัตร ATM ในการชำระค่าสินค้าที่ร้านค้า ซึ่งจะเพิ่มความสะดวกแก่ผู้บริโภค และลดการใช้เงินสด นอกจากนี้ ยังตั้งเป้าหมายให้ Local Switching สามารถประมวลผลธุรกรรมการชำระเงินของบัตรเดบิตและบัตรเครดิตที่ออกและใช้จ่ายภายในประเทศ ได้ โดยไม่ต้องอาศัยเครือข่ายของต่างประเทศ ขณะเดียวกัน ก็สนับสนุนแนวทางให้ผู้ให้บริการสามารถใช้เครื่องรับบัตร (EDC) ร่วมกันได้ เพื่อลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อน และลดต้นทุนด้านการชำระเงินของสถาบันการเงินและภาคธุรกิจ

เรื่องสุดท้าย คือ การพัฒนามาตรฐานกลางข้อความการชำระเงิน (National Payment Message Standard) ที่เชื่อมโยงระหว่างภาคธุรกิจและผู้ให้บริการการชำระเงิน เพื่อให้ทุกสถาบันใช้มาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจะเพิ่มความสะดวกรวดเร็ว ลดภาระในการปฏิบัติงานจากการกรอกข้อมูลซ้ำซ้อน รวมถึงการดูแลระบบงานของภาคธุรกิจ จากที่ในปัจจุบัน สถาบันการเงินแต่ละแห่งใช้รูปแบบของข้อความ (message format) ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การปรับระบบงานทำได้ยากไม่คล่องตัว มาตรฐานกลางดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับสถาบันการเงินใดก็ได้ด้วยรูปแบบเดียวกัน โดย ธปท. จะพยายามผลักดันให้สถาบันการเงินทุกแห่งสามารถรองรับมาตรฐานดังกล่าวได้ภายในปี 2554

นอกจากแนวนโยบายที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ธปท. ยังมีการพัฒนาระบบการชำระเงินที่ ธปท. เป็นผู้ให้บริการเอง คือการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคาร ซึ่ง ธปท. ได้พัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จากการเคลียร์โดยใช้ตัวเช็คไปสู่การใช้ข้อมูลและภาพเช็คซึ่งจะทำให้ภาคธุรกิจได้รับความสะดวก สามารถขยายเวลารับฝากเช็คได้นานขึ้นและได้รับเงินภายในวันเดียวกันทั่วประเทศ โดยจะเริ่มใช้งานในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ในต้นปีหน้าเป็นต้นไป จากนั้นจะทยอยขยายการใช้งานไปในส่วนภูมิภาคจนครบทุกจังหวัดทั่วประเทศภายในปี 2555 ซึ่งจะลดเวลาและต้นทุนของภาคธุรกิจในที่สุด

การพัฒนาระบบเช็คดังกล่าวนี้ ในระยะแรก ผู้ใช้เช็คอาจต้องปรับตัวบ้างแต่ในระยะยาวดิฉันเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ในภาพรวมที่จะทำให้การชำระเงินสด รวดเร็ว และช่วยเพิ่มการหมุนเวียนของกระแสเงินในภาคธุรกิจและระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

การที่เราจะสามารถก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ของระบบการชำระเงินไทยที่มีประสิทธิภาพมั่นคงปลอดภัย ได้สำเร็จตามสิ่งที่ กรช. และ ธปท. ใ้ได้ดูไว้ สิ่งที่เราขาดไม่ได้เลยคือ ความร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และนั่นคือที่มาของการสัมมนาในวันนี้ ซึ่งได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาเผยแพร่ความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการชำระเงินไทย รวมถึงรับฟังความเห็นจากท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่ได้เข้าร่วมสัมมนาในวันนี้

การสัมมนาในวันนี้จะครอบคลุมประเด็นที่สำคัญๆ 4 ประเด็น ประกอบด้วย

ประเด็นแรก **แนวทางการพัฒนาศักยภาพการชำระเงินด้วยบัตรพลาสติก** โดยจะครอบคลุมถึง ประโยชน์จากการส่งเสริมการใช้บัตรพลาสติก แนวทางการพัฒนา Local Switching ว่าจะมีบทบาทในการพัฒนาระบบการชำระเงินและเศรษฐกิจไทยอย่างไร ตลอดจนรูปแบบการพัฒนา Local Switching ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย รวมถึงประสบการณ์จากประเทศที่พัฒนา Local Switching จนประสบความสำเร็จแล้วว่า เขาทำอย่างไร เราจะเรียนรู้อะไรจากเขาได้บ้าง

ประเด็นต่อมา คือ **บทบาทของธนาคารกลางในการส่งเสริมประสิทธิภาพระบบการชำระเงิน** ซึ่งในต่างประเทศมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรมระหว่างผู้ให้บริการ รวมถึงการกำกับดูแลของธนาคารกลาง สำหรับประเทศไทยก็ได้เริ่มมีการศึกษาโครงสร้างการแข่งขันของตลาดการชำระเงินลักษณะดังกล่าวเช่นกัน โดยใช้บริการโอนเงินเข้าบัญชีระหว่างธนาคาร (Bulk Payment) และ ATM เป็นกรณีศึกษา

ประเด็นที่ 3 **มาตรฐานกลางข้อความการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์** ซึ่งจะครอบคลุมถึงความหมายและประโยชน์ของมาตรฐานกลางในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่าง

ภาคธุรกิจและสถาบันการเงิน รวมถึงแนวทางการส่งเสริมการใช้มาตรฐานกลางข้อความ
ๆ ให้เป็นที่แพร่หลายมากขึ้นอย่างไร

และประเด็นสุดท้าย คือ มุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิต่อ **เงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-money** ที่จะเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเราในอนาคตอย่างไร การใช้ e-money ผ่านบัตรเครดิต โทรศัพท์มือถือ และอินเทอร์เน็ตจะสามารถใช้ได้ในรูปแบบใดบ้าง การปรับตัวของร้านค้า จุติรับชำระเงิน รวมถึงผู้ให้บริการทั้ง Bank และ non-bank ต้องทำอย่างไร ตลอดจนทิศทางการเติบโตของ e-money ในอนาคตจะเป็นอย่างไร

ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ดิฉันขอถือโอกาสนี้ ขอบขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้เกียรติเข้าร่วมให้ความรู้และ
มุมมองที่มีค่าในการสัมมนาครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะทำงานชุดต่างๆ ที่เสียสละเวลาช่วยคิด
ช่วยทำเพื่อผลักดันแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงินให้ประสบผลสำเร็จ เพื่อความก้าวหน้า
ของระบบการชำระเงินไทย

ในโอกาสนี้ ดิฉันขอเปิดการสัมมนา ระบบการชำระเงินปี 2552 ของธนาคารแห่งประเทศไทย ในหัวข้อ "ก้าวสู่ยุคใหม่การชำระเงินไทย: โอกาสและความท้าทาย" และหวัง
เป็นอย่างยิ่งว่าการสัมมนาในวันนี้จะเป็นประโยชน์ต่อทุกท่าน และสามารถนำไปสู่การ
ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบการชำระเงิน ทั้งในระดับธุรกิจและระดับประเทศ
ให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อประโยชน์ในภาพรวมของประเทศไทยต่อไป

ขอบคุณค่ะ